
125 éves a bécsi Kunsthistorisches Museum

A fennállásának 125. évfordulóját ünneplő bécsi Kunsthistorisches Museum reprezentatív kiállítással és hozzákapcsolódó katalógussal ajándékozta meg közönségét. Bár ez utóbbi esetében nemcsak egy inventáriummal, hanem ahogyan ez szerencsés módon az utóbbi évtizedben e műfajban már szokás, tanulmányok egész sorát is magába foglalja a jubileumi kiadvány. Az ünnep két jelentésében áll a kötet koncepciójának centrumában: egyrészt maga az ünnepi alkalom, amely az intézményhez kötődik, másrészt az ünneplés mint kulturális jelenség a maga történeti vonatkozásaival.

Ennek megfelelően a köszöntő előszó után két tanulmány következik, amely ezt a kettős aspektust reprezentálja: az elsőben *Franz Pichorner* a múzeum történetét foglalja össze, a második, *Gudrud Swoboda* tanulmánya a kiállítás koncepcióját vázolja fel. Elsősorban azokat a tárgyegyütteseket mutatja be, amelyek egy-egy ünnepségen alkalmi látnivalóként szerepeltek, és az események után a mindenkori kincstárakba kerültek vissza; ugyanakkor felmutatja az ünnepi pompa ellenkező oldalát, a mögötte meghúzódó ellentétes világot is, és kitér az ünnepségek közönségére is.

A további értekezések ehhez a koncepcióhoz igazodva reflektálnak az ünnep különböző aspektusaira (*Aleida Assmann: Feste als kulturelle Selbstinszenierungen*, *Helen Watanabe-O'Kelly: Das Fest – eine ernste Angelegenheit*), illetve a kiállítás fontos egységei köré szerveződnek (*Matthias Pfaffenbichler: Das Turnierfest zwischen Reiterkampf und Oper*; *Peter Björn Kerber: Das Festhalten des Vergänglichen: Italienische Festveduten des 18. Jahrhunderts*; *Beatrix Darmstädter: Jedem höfischen Fest seine Musik. Überlegungen zu Pogliettis Aria Alle magna und Draghis Il trionfo del carnevale*; *Juliane Vogel: „Verwandlung geht im Schwang”. Bemerkungen zur höfische Maskerade*).

A kötet legterjedelmesebb és legizgalmasabb része, amely a kiállítás térbeli és materiális megjelenését követve további hosszabb-rövidebb tanulmányokkal együtt mutatja be a kiállítási tárgyakat. Láthatóan nem az a célja, hogy műtárgyleírásokat közöljön, és a kiállított tárgyak inventáriuma-

ként funkcionáljon, hanem az, hogy azt a hatalmas tárgyi anyagot, amit a kiállítás bemutat, kontextualizálja, kulturális tradíciójában értelmezze, és a mai néző számára élvezhetővé és informatívvá tegye.

Az ünnep fogalmát határozottan művelődéstörténeti aspektusában kezeli, de széles körben beemeli a diszciplínák sokféleségét: így a kötetet bizonyára haszonnal forgatja az érdeklődő nagyközönség, de a XVII–XVIII. századi múlttal foglalkozó, történetiségben gondolkodó tudományok legkülönbözőbb képviselői is. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy míg a kiállítás egyik centrumában az a hatalmas asztalterítő állt, amely az Aranygyapjas rend ünnepségére készült 1527-ben, és valóban csodálatra méltó épségben és méretben maradt fenn (mintegy 3 méter széles és 17 méter hosszú), addig a kötet a lakomák és ünnepi étkezések köré fonódó ábrázolásokat, dokumentumokat és információkat vizsgálja a társadalmi státusok reprezentálásának általános szempontjaitól a cukorszobrok extremitásáig. Ennek megfelelően a kötet legerjedelmesebb, mintegy 100 oldalas külön nagy egysége az ünnepi lakomákhoz kapcsolódó tanulmányok sora. Magyar vonatkozású fontos dokumentumértékű a bemutatott tárgyak közül az a festmény, amely Mária Krisztina főhercegnő és a későbbi magyar helytartó, Albert Kázmér szász-tescheni herceg 1766-os hofburgi esküvői lakomáját ábrázolja. *Mario Döbert* tanulmánya az említett 1527-es ünnepi lakomától eddig az ábrázolásig ível és válaszol fel a lakomák szertartásának hagyományát és társadalmi státusát. A lakomák kísérőjelenségeit is ez a fejezet vizsgálja: a zenétől a a Bacchus-kultuszon át az udvari törpékig.

A következő nagy egység az ünnepi versenyeket állítja a középpontba a lovagi tornáktól a barokk lovasbalettekig. Bár itt is fontos, többretű vizsgálati szempontok jelennek meg, e résznek elsősorban az az erőssége, hogy történeti szempontból nagy időintervallumot tekint át egy a reprezentáció történetén belül is periférikusnak számító területen. Ennek a résznek a koncepcióban betöltött helyét láthatóan inkább a kiállítás egy kevésbé látványos, de páratlan különlegessége indokolja: I. Miksa császár lovának védőpajzsa, amely tulajdonképpen egy U-alakú vászonzsák, és megjelenésében ugyan puritán, de pontosan mutatja az ünnep mögött meghúzódó, azt kiszolgáló háttérvilágot. Fontos viselettörténeti és heraldikai elemzésein túl a versenyek allegorizáló aspektusával és koreográfiájával is foglalkozik, bár a lovagi torna inkább van jelen ebben az összefoglalásban, mint későbbi leszármazottai, a lovasbalett és a caroussel.

Az utolsó fejezet az ünnepet mind helyszínében, mind szociokulturális összefüggésében kitágítja: a *Feste auf dem Land und in der Stadt* nemcsak városon és falun vizsgálja, és nemcsak az ünnepeket, hanem a rep-

rezentáció (pl. a koronázások) össznépi multságait és a legváltozatosabb tömegszórakoz(tat)ásokat is. Számbaveszi a kitalált világok iránti arisztokratikus nosztalgiát éppúgy, mint a falusinak nevezett udvari kirándulásokat, és olyan máig létező szórakozási lehetőségek korai formáit is bemutatja – komoly ábrázolt és tárgyi apparátussal – mint a futball vagy a tűzijáték. Természetesen a fent és a lent, az arisztokrata és a vulgáris összekapcsolására/felcserélésére/oppozíciójára olyannyira alkalmas karnevál sem marad ki a kiállítást kísérő rövid tanulmányokból.

Hangsúlyosan értékelnünk kell a kötet képanyagát, amely csakúgy mint a kiállítás, nem a konvencionális vizuális elemeket mutatja be, hanem mint az eddigi példákból is láttuk, a kevésbé ismerteket és a kuriózumokat is. Előkerül a Kunsthistorisches Museum büszkeségének számító Arcimboldo-képek egyike, Rubens *Alvó Bacchusa*, az idős Brueghel *Paraszttánca*, de tanulmányozhatja az olvasó a tűzijáték készítésének és alkalmazásának ritka ábrázolásait, a csizma- és egyéb különleges alakú ivóedényeket vagy a papagájtollas magyar pajzsot.

A két szempont (jól ismert és ritkaságszámba menő tárgyak megjelenítése) telitalálatként egyesül a kiállítás és a kötet logóként használt festményének, Goya egy kevésbé ismert remekművének a *Szembekötődés*nek a középpontba állításával. Szép ünnep volt – tartósan hasznos, sokrétű szakirodalommal, könyvészetileg elismerésre méltó tálgyal az ünnep utáni időkre is.

Feste feiern: 125 Jahre – Jubiläumsausstellung, Herausgeben von Sabine HAAG und Gudrud SWOBODA, Eine Ausstellung der Kunsthistorisches Museums Wien 8. März bis 11. September 2016. Wien: Kunsthistorisches Museum, 2016. ISBN 978-3-99020-110-7, 320 o.

Czibula Katalin